

บรรณานุกรม

หนังสือ

กิ่งแก้ว อัดดากร. คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: หน่วยงานนิเทศน์ กรมการฝึกหัดครู, 2519.

เจือ สตะเวทิน. คติชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์, 2517.

เฉลิมเกียรติ ผิวवल. จิตวิเคราะห์ของฟรอยด์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ทองกมล จำกัด, 2521.

ชัย เรื่องศิลป์. ประวัติศาสตร์ไทยสมัย 2352-2453 ตอนที่ 1 คำนั่งงม. บ้านเรื่องศิลป์, 2517.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. กักคินากับพัฒนาการของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ทางหุ่นส่วน จำกัดนำอักษรการพิมพ์, 2519.

ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. สังคมวิทยาชนบท. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์. องค์การคำคุณุสภา, 2504.

บวร ประพฤติดี, ทิพาพร ทิมพิสุทธ์ และเฉลิมพล ศรีหงษ์. สตรีไทย บทบาทในการเป็นผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยเซหม, 2520.

ประสาธ ทิพย์ธารา. พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น. สำนักพิมพ์เรวัตินา, 2521.

ประสาธต์ หลักกิดา. บันทึกสังคัม. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2504.

ปราณี สุทธิวัฒนา. สังคัมวิทยาเบื้องต้น. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2517.

แปลก สนธิรักษ์. ลัทธิ ประเพณี และพิธีกรรม. นครหลวงกรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
บรรณาการ, 2515.

..... . เล่าเรื่องนิทานชาดก ชุดที่ 1 - 2. 2 เล่ม กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์บรรณาการ, 2516.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. บทละครนอกรวม 6 เรื่อง. พระนคร:
ศิลปบรรณาการ, 2513.

พูนพิศมัย คีตกุล, ม.จ. ประเพณีพิธีไทย. กรุงเทพฯ: กังวิทยา, 2518.

มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. พระนคร: เอกศิลป์การพิมพ์, 2513.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. พิมพ์ครั้งที่ 9.
พระนคร: โรงพิมพ์ศูนย์การทหารราบ, 2511.

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวง. กฎหมายเดิม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรมศิลปากร, 2513. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลโทอัมพร
ศรีไชยยงค์).

วิจิตรวาทการ, หลวง. วิชาแปลประการ พุทธาณภาพ จิตตานุภาพ ความฝัน.
พระนคร: โรงพิมพ์ ศ.ธรรมรักษ์, 2504.

ศรี มลิลดา. คำบรรยายวิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.

ศิลปากร, กรม. ขุนช้าง - ขุนแผน. พระนคร: กรมศิลปากร, 2506

_____ . ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงเอี่ยม เทพวิฑูรพหุดศุตามที ๓ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง, 2511).

_____ . พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์. พระนคร: ป.พิศนาคะการพิมพ์, 2504.

สนธิ สมักรการ. มีเงินก็นับว่านอง มีทองก็นับว่าพี่ : ระบบกรอบกรัว และเครือญาติของไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2519.

_____ . รักเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2516.

สันต์ ท. โภจนบุตร. จดหมายเหตุลาลูแบร์. พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2510.

สุภัทรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2516.

สุวรรณหา เกรียงไกรเพชร. พระอภัยมณี: การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2518.

เสฐียรโกเศศ. ประเพณีในการแต่งงานและประเพณีในการปลุกเรื้อน. พระนคร: สำนักพิมพ์สมาคมสังกมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2507.

_____ . ตีโปปเทร. ชนบุรี: อมรการพิมพ์, 2507.

อานนท์ กาภาภิรม. มนุษย์สังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. นครหลวงกรุงเทพชนบุรี: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, 2515.

_____ . สังคมวัฒนธรรมและประเพณีไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพรวศึกษา อินเตอร์เนชั่นแนล หจก, 2519.

อุทัย หิรัญโก. สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเคียนส์โคร์,
2519.

บทความ

เพ็ญศรี กาญจนโนนชัย "ความเชื่อพื้นบ้านของญี่ปุ่น" วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
8(พฤษภาคม - มิถุนายน 2521): 67.

สมร นิตินันท์ประกาศ. "คติชนอเมริกัน" วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
8(พฤษภาคม - มิถุนายน 2521): 26.

เอกสารอื่น ๆ

เกื้อพันธุ์ นากนุฒา. "พระอินทร์ในวรรณคดีสันสกฤต บาลี และวรรณคดีไทย."
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย, 2515.

ชลธิรา ลัตยารัตนา. "การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย"
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2513.

เสาวภา เจริญขวัญ "ประเพณีการแต่งงานของอินเดียในสมัยพระเวท" วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

Books

Alfred Adler. Understanding Human Nature. Greenwich, Conn:
A Fawcett Premier Book, 1954.

Benjamin Spock, Problems of Parents. New York: A Fawcett. Prest,
1965.

Howard Becker and Renben Hill. Family, Marriage and Parenthood.
Boston: D.C. Heath & Company, 1948.

Lowell D. Holmes. Anthropology: An Introduction. New York:
The Ronald Press Company, 1965.

Robin Fox. Kinship and Marriage. Great Britain: A Pellican
Original, 1967.

Victor Barnouw. Ethnology Illinois: The Dorsey Press, 1975.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื้อเรื่องสังข์ทอง

ท้าวศรีวิมลภักทริย์เมืองหนึ่งมีอัศวมเหสีฝ่ายขวา มีนามว่า จันทเทวี และสนมเอก มีนามว่า จันทาเทวี ท้าวศรีวิมลไม่มีโอรสสืบสันตติวงศ์ ราษฎรจึงร้องเรียนให้ทรงหาโอรส ท้าวศรีวิมลจึงโปรดให้วงศรวงแหวนหาขอโอรส แล้วตั้งนวางว่า โอรสองค์แรกที่ประสูติ แต่มเหสีหรือพระสนมองค์ใดก็ตามจะได้ครองราชสมบัติ

หลังจากนั้นนางจันทเทวีและนางจันทาเทวีก็เริ่มตั้งครรภ์ แถนางจันทาเทวี สนมเอกมีครรภ์ภายหลังพระมเหสี นางเกิดความเกรงกลัวว่าลูกของนางจะไม่ได้ราชสมบัติ จึงคิดสินบนโหราใหญ่ให้ทำนายให้ร้ายพระมเหสีและพระกุมาร

บังเอิญโอรสที่ประสูติแต่พระมเหสีกำลังเป็นสังข์ทอง ทำให้ท้าวศรีวิมลและมเหสี ทรงอับอายไพร่ฟ้าประชาชน และเป็นช่องทางในนางจันทาเทวีกับโหราใหญ่กล่าวร้ายว่า พระมเหสีและพระโอรสเป็นกาลกิณี จะทำให้บ้านเมืองเดือดร้อนวุ่นวาย ท้าวศรีวิมลจึง จำใจเนรเทศพระมเหสีและพระโอรสซึ่งเป็นหอยสังข์ออกจากนคร นางจันทาเทวีได้ คิดสินบนเสนาให้นางจันทเทวีเสีย แต่การที่คิดไว้ไม่สำเร็จเพราะเสนาที่รับสินบน กลัวความผิดจึงไม่กล้าทำ

นางจันทเทวีและสังข์ทองตกระกำล่ำบากอยู่ในป่า ได้อาศัยพักพิงอยู่กับตายาย เป็นเวลา 5 ปี นางต้องทนทุกข์ทรมานทำงานสารพัด รุกขเทวดาเกิดความสงสาร นางจันทเทวี จึงบันดาลให้ไถป่ามากินข้าวตากแห้งของนางจันทเทวี พระสังข์จึงออกจาก หอยสังข์มาช่วยไถป่าและหุงหาข้าวปลาอาหารไว้ให้ พระสังข์ช่วยเหลือพระมารดา หลายครั้ง จนนางบังเกิดความสงสัยจึงแอบดูรู้ว่าโอรสเป็นมนุษย์ แต่อาศัยหอยสังข์

¹ เนื้อเรื่องยลทั้งหมด คัดลอกจาก พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ละครนอกในรัชกาลที่ 2 การศึกษาในเชิงวิจารณ์ ของ เบญจวรรณ ฉัตรระเนตร วิทยานิพนธ์ปริวรรตความหมายจิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.

เป็นเครื่องกำบัง จึงเอาไม้ทิ่มหอยสังข์แตก พระสังข์จึงไม่สามารถเข้าไปอยู่ในหอยได้ก็ก
 ึ่งนางจันทเทวีและพระสังข์อาศัยอยู่กับตายายต่อมา

นางจันทเทวีนั้น เมื่อกำจัดพระมเหสีและพระโอรสแล้ว ปรากฏว่านางประสูติ
 พระธิดา จึงไม่มีสิทธิในราชสมบัติ ทั้งท้าวขวิมลกก็ไม่โปรดแต่งตั้งนางขึ้นเป็นอัครมเหสี
 ฝ่ายขวา เพราะตั้งพระทัยไว้ว่าจะเสด็จไปรับนางจันทเทวีกลับนครภายหลังจากที่นาง
 ขึ้นครองราชย์แล้ว นางจันทเทวีจึงเสด็จมาขอตำแหน่งอัครมเหสีให้นาง
 ผลปรากฏว่าท้าวขวิมลกวิ้มมาก นางจึงทำเล่นให้ท้าวขวิมลกุ่มหลง ต่อมานางจันทเทวี
 ไล่อาวรามูรเริงแฉ่ เรื่องพระสังข์จึงเกรงว่าพระสังข์จะเป็นเสียหนามในภายภาคหน้า
 จึงหาโอกาสทูลยุยงให้ท้าวขวิมลกจับพระสังข์ประหารชีวิตเสีย โดยแกล้งว่าพระสังข์เป็น
 ลูกชู้ของนางจันทเทวี ท้าวขวิมลกเชื่อพระทัยผิด จึงโปรดให้เสนาติดตามฆ่าพระสังข์
 และโปรดแต่งตั้งนางจันทเทวีเป็นอัครมเหสี

เสนาติดตามจับตัวพระสังข์มาฆ่าด้วยวิธีที่ต่าง ๆ หลายวิธี แต่ไม่สำเร็จ
 เพราะพระสังข์มีบุญญาธิการมาก ทำอย่างไรก็ไม่ตาย เสนาจึงนำตัวพระสังข์มาเข้า
 ท้าวขวิมลกและกราบทูลว่า พระสังข์มีบุญญาธิการมาก ท้าวขวิมลกได้เห็นพระสังข์ก็มัน
 พระทัยว่าเป็นโอรสของพระองค์และนางจันทเทวี จึงคิดจะรับพระสังข์และพระมเหสี
 กลับนคร แต่นางจันทเทวีคัดค้านและแนะนำให้จับพระสังข์ถ่วงน้ำเสีย เพราะพระสังข์
 มีกำเหนิดเป็นกาเดีบ้านกาเดีเมือง ท้าวขวิมลกกำลังทรงลุ่มหลงนางจันทเทวีจึงเชื่อค่านาง
 ขณะที่จะถ่วงพระสังข์นั้นนางจันทเทวีก็ติดตามมาถึงพอดี นางร้องขอชีวิตพระโอรสไว้
 ท้าวขวิมลกทั้งสองสวาททั้งนั้นพระทัยว่าเป็นพระโอรสจึงเรียกเรียกกลับ แต่นางจันทเทวี
 อาศัยอำนาจอัครมเหสีสั่งการให้เสนาจับพระสังข์ถ่วงน้ำเสียต่อหน้าต่อตาคนจำนวนมาก
 ท้าวขวิมลกและนางจันทเทวีเห็นดังนั้นก็เสียพระทัยจนสลบไป นางจันทเทวีเฝ้าแก้ไข
 ท้าวขวิมลกจนตื่น และอาศัยเสน่ห์ให้พระองค์ลุ่มหลงจนลืมเรื่องนี้เสีย

พระสังข์นั้นถูกจับถ่วงน้ำจมนกนาคาล เสด็จมู่เทวภูษงค์พิชานาคเจ้ามาคาค
 มาพบเข้าจึงช่วยเหลือไว้ ภายหลังจากภูษงค์ได้ส่งพระกุมารไปให้บางพิรุณต์เลี้ยงเป็น

บุตรบุญธรรม ระหว่างที่เลี้ยงดูพระสังข์ นางพันธุรัตจำเอนกายเป็นหญิงสาวสวยสดรา, ตา นางรักใคร่เอ็นดูพระสังข์มากถึงกับออกปากว่าจะยกสมบัติให้แก่พระสังข์

นางพันธุรัตเลี้ยงดูพระสังข์อย่างทะนุถนอมราว 10 ปี จึงคิดจะไปเที่ยวป่าหากิน ก่อนที่จะไปนางกำขับมีให้พระสังข์ไปเที่ยวเล่นที่บ่อน้ำชายชวาและทอดข้างหัวนอนในระหว่าง ที่นางไม่อยู่ แต่พระสังข์ถือโอกาสลอบลงไปสำรวจหลุมข้างหัวนอน ได้พบโครงกระดูกเดือ ข้าง กวางทราย และรากผักกูดใจ แล้วไปที่บ่อน้ำชวา พระสังข์ของเดานี้จึงจุ่มลงใน บ่อน้ำบ น้ำจี้ก็กลายเป็นเงิน ครั้นเอาน้ำจี้ขึ้นจุ่มลงในบ่อชวา น้ำจี้นั้นก็กลายเป็นทอง พระสังข์ตกใจเช็ดเท่าใดก็ไม่ออก จึงฉีกผ้าพันนิ้วไว้ แล้วแอบไปที่ปราสาทปราสาทใหญ่ ไต่ลงสวมรูปเงาะ เกือกแก้ว และถือไม้เท้าทอง แล้วปรากฏว่าเหาะได้ พระสังข์จึง วางแผนเหาะหนีนางพันธุรัตไปหาพระมารดาที่ไร้อยาย¹

วันหนึ่ง นางพันธุรัตออกไปหากินในป่าอีก พระสังข์จึงลอบลงชุบตัวในบ่อทอง ไต่ลักเอารูปเงาะ เกือกแก้ว และไม้เท้า ของสามสิ่ง แล้วเหาะขึ้นจากเมืองมาร เจ็ดคืน จึงไปถึง เขาหลวง ขณะนั่งพักเอาแรงนั้น บริวารของนางพันธุรัตติดตามมาทันพอดี พระสังข์จึงปรากฏตัวในรูปทอง บริวารยักษ์หลงเข้าใจว่าพระสังข์เป็นรุกชเทวดา พระสังข์ได้ที่จึงแกล้งตีทิศทางอื่นให้บริวารยักษ์หลงติดตามไป แล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า ขออย่าให้นางพันธุรัตตามขึ้นมาบนเขาหลวงได้

นางพันธุรัตเหาะตามมาถึง เป็นภูเขาใหญ่ ก็จำได้ว่าหนูน้อยรูปทองนั้นคือ พระสังข์ โอรสบุญธรรม จึงรำไห่ฮอนวอนให้พระสังข์กลับคืนไปอยู่กับนาง เพื่อพระสังข์ ไม่ยินยอม นางจึงพยายามปีนเขาขึ้นไปหา แต่อำนาจความสัจของพระสังข์ ทำให้นาง สิ้นกำลังที่จะปีนเขาขึ้นไปถึงตัวพระสังข์ได้ นางพันธุรัตเสียใจจนอกแตกตาย แต่ก่อนที่ นางจะสิ้นชีวิต ได้เขียนมนต์บทหนึ่งชื่อมหาจินดาบทไว้บนหิน เพื่อให้พระสังข์คว่ำไว้ ใจช่วยตนเองในเวลาเข้าที่คัมภีร์ มนต์นี้ใช้สำหรับเรียกเต่า ปลา ผึ้งสัตว์จตุบาทในป่า

¹ เก็บความจากบทละครนอกเรื่องสังข์ทองตอนต้น ส่วนวนแ่งสมัยรัตนโกสินทร์

รวมทั้งครุฑและเทวดาบนสวรรค์

พระสังข์เห็นนางพันธุรัตสีน้ใจตายก็ตกใจมาก รีบลงจากเขามาขมาศพ แล้วทอมนตร์จนจำได้ พอตั้งยักมักกลับมาพบเข้า พระสังข์จึงสั่งเสียบิน้ำศพนางพันธุรัต กลับบ้านเมือง และคอยพระองค์กลับมาเผาศพ จากนั้นพระสังข์เหาะไปถึงเวียงสามนตต์ ไปหยุดอยู่ท่ามกลางหมู่เด็กเลี้ยงควายในชนบท

อันพาราสามนตต์นั้น มีท้าวสามนตต์เป็นกษัตริย์ครองเมือง ท้าวเซอมีแต่พระธิดา 7 นาง จึงปรึกษากับนางมณฑาแม่สีเห็นควรถวายให้พระธิดามีคู่ครอง บุตรชายคนใดมีบุญญาธิการ ก็จะได้ครองบ้านครองเมืองต่อไป จึงโปรดให้เสนาแยกย้ายไปตามเมืองต่าง ๆ เพื่อหาคู่ให้กษัตริย์เมืองขึ้นที่ยังไม่มีเมียหรือเอื้อคนผู้มาประชุมในนางตั้งเจ็ดเลือก ทหานางเลือกได้ กษัตริย์ที่ตนพอใจ แทนางรจนาพระธิดาองค์สุดท้ายไม่พอใจ เลือกกษัตริย์เหล่านั้น นางมณฑา จึงเสนอให้ประกาศให้ผู้ชายชาวเมืองทั้งหมดและแก่ไม่เลือกว่าชั้วรณะใด มาประชุมกัน ให้นางรจนาเลือก รจนาก็ยังคงไม่พอใจอยู่คนเดียวเอง ท้าวสามนตต์เห็นรจนายังเลือก คู่ครองไม่ได้ก็กริ้ว เมื่อเสนาทูลว่ายังมีเงาะป่ามาใบหลงเหลืออีกคนหนึ่งที่ปลายนาก็โปรดให้นำเงาะป่ามาให้รจนาเลือก พระสังข์พบพระทัยนางรจนา จึงตั้งสัตยาธิษฐานว่าแม่เคย เป็นคู่กันมาก่อน ขอให้นางเห็นรูปทองข้างใน รจนาเห็นรูปทองอยู่ในรูปเงาะ จึงเลี้ยง พวงมาลัยให้แก่เงาะรูปทอง ท้าวสามนตต์ไม่พอพระทัยจึงจับนางรจนาและเงาะเงาะ ไปอยู่ปลายนาง ส่วนทหานางต่างก็เาะเย้ยถากถางรจนาด่าง ๆ นานา

รจนาจากวังมาตกทุกข์ได้ยากอยู่ปลายนางด้วยความรู้สึกหกลู่ใจ คอยต้องตรากตรำ ทำงานสวรพักที่ไม่เคยแตะต้องมาก่อน พระสังข์เห็นดังนั้นก็แกลงท่าตกใจนางช้ำซัน พระสังข์ช่วยเป็นธุระหุงหาอาหาร กางมุ้งแทนนาง และช่วยปลอมประโลมให้นางคลายทุกข์ ครั้นอยู่ด้วยก็ตามลำพังไปเวลากลางคืน พระสังข์ถอดเงาะออก รจนาเห็นรูปทองก็ยินดี นางไต่ถามถึงเชื้อสายของพระสังข์ โค้ทราบวว่าพระสังข์มีเชื้อสายกษัตริย์ก้อใจ ครั้น รุ่งเช้าพระสังข์สวมเงาะเข้าไว้คังเดิม เพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นรู้ความลับ พระสังข์ เห็นรจนาคอยสบายใจขึ้นแล้ว ก็ช่วยสอนให้รจนารูจักหุงหาอาหาร รู้จักทำงานบ้านงานเรือน

หัตถ์ใหม่ฝ่ายหน้า และยังช่วยขับเสภาพระกอบรับให้รจนาผลิตเพลินใจในเวลาทำงาน
ด้วย

แต่รจนานั้น อยากจะให้พระสังข์เลิกสวมรูปเงาะเสีย เพื่อจะได้ไม่ถูกดูถูก
เหยียดหยาม รจนาเฝ้าอร่องวิงวอนเท่าไร พระสังข์ก็ไม่ยินยอม คืนหนึ่งรจนาก็คอย
ทำลายรูปเงาะเสีย นางไข่มุกดีใจที่รูปเงาะแล้วเอาไปเผา ทำสลักกันตั้งให้หลายครั้ง
ก็ไม่สามารถทำลายรูปเงาะได้ พอที่พระสังข์ตื่นตื่นมาแย่งชิงรูปเงาะคืน ตั้งแต่นั้น
พระสังข์ก็ไม่ยอมถอดรูปเงาะอีกเลย

ฝ่ายท้าวสามนตนั้น เคืองแค้นที่รจนาเลือกเจ้าเงาะเป็นคู่ครอง จึงคิดหาทาง
กำจัดเจ้าเงาะเสีย ครั้งแรกมีรับสั่งให้เจ๊กเซยหาปลาไปส่งตามกำหนด ใครทำไม่ได้
จะฆ่าฟัน พระสังข์จึงวอกหาปลาและอานมหาจินตมนตร์ขอให้ปลาทุกแห่งหนมารวมกัน
ข้างหกเขยนั้นออกเรือหาปลา มีข้าหาสับริวารเสียบียงอาหารพร้อมบริบูรณ์ แต่ไม่ได้ปลา
เลย ต่อมาพบพระสังข์อยู่ท่ามกลางฝูงปลา หกเขยก็คิดว่าพระสังข์เป็นเทพารักษ์ จึงเฝ้า
ไปกราบกรานขอปลา พระสังข์จึงขอปลาจนถูกเป็นเครื่องแลกเปลี่ยน แล้วลธิษฐานขอให้
ปลาซึ่งถึงที่กายลอยขึ้นมา แล้วขึ้นปลาเหล่านั้นแกหกเขยไปคนละสองตัว

เมื่อเจ้าเงาะและรจนาเข้าไปส่งปลาในวัง เจ้าเงาะก็แก่งถามถึงลูกเขย
คนอื่นๆ เป็นการเขาะเข้ท้าวสามนต์ เป็นเหตุให้ท้าวสามนต์ไม่พอใจพระทัยยิ่งขึ้น หกนาง
รู้สึกน้อยหน้ารจนา จึงพากหาเรื่องทะเลาะกับรจนา ส่วนหกเขยก็เกือบจะมีเรื่องต่อสู้
กับเจ้าเงาะ

แผนการกำจัดเจ้าเงาะครั้งที่สองของท้าวสามนต์ก็คือให้ลูกเขยทุกคนหาเนื้อมา
ถวายตามกำหนดเวลา เจ้าเงาะเข้าป่าและรายมนตร์เรียกเนื้อมาประชุมกัน จึงได้
เนื้อจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนหกเขยแม้จะมีผู้คนบริวารค้ำคั่ง กลับได้เนื้อมา
คนละตัว และกลับมามากกว่าเจ้าเงาะ ทั้งยังดูแห้วเพราะถูกพระสังข์เชือดเพื่อ
แลกเปลี่ยนกับเนื้ออีกด้วย

ต่อมาพระอินทร์จึงสถิตถอยบนสรวงสวรรค์เกิดร่อนอาสน์ จึงสอดส่องทิพยเนตร
 ดูที่ภูวาราจรณารัณจที่พระสังข์ไม่ลดรูปเงาะ หากไม่ลงไปช่วย ภูวาก็อาจเสียใจ
 ถึงแก่ชีวิตวางวายได้ พระอินทร์จึงยกกองทัพไปล้อมเมืองสามนต์ แล้วทำให้ท้าวสามนต์
 ออกมาตีคลีที่หน้าเอายานเมือง ท้าวสามนต์จึงส่งนกเหยไปตีคลีแทนตน เหยทั้งหกลงตีคลี
 สูพระอินทร์ไม่ได้ พระอินทร์จึงให้โอกาสท้าวสามนต์นำเขยกนาคทองมาตีคลีแก้ตัว
 ท้าวสามนต์จึงวานให้นางมอคาไปขอร้องรจนานำให้ช่วยดูคิให้พระสังข์รับตีคลีพัน รจนานำ
 สงสารพระมารดาจึงอ้อนวอนให้พระสังข์ลดเงาะ แต่พระสังข์ถือคอกค้ำไม่พอใจ
 เครื่องทรง พระอินทร์จึงประทานเครื่องทรงให้ พระสังข์จึงลดเงาะออกตีคลีอย่าง
 สมศักดิ์ศรีท่ามกลางสายฟ้าโหมฟ้าประทุพ และโค่นสงกอิทธิฤทธิ์เหาะตามพระอินทร์
 ขึ้นไปที่คี่ลับนภากาศ ก่อนท่ายของการต่อสู้ พระอินทร์แกว่งเหาะหนีไป ชาวเมืองต่าง
 ชื่นชมยินดีที่พระสังข์มีความสามารถจากพระอินทร์ได้ ท้าวสามนต์เห็นว่าพระสังข์
 มีความรู้ความสามารถ จึงมอบอำนาจให้ครองเมืองแทนตน

พระอินทร์เค็งเห็นนางจันท์เทวีถูกระง่ำก่าลำบาก ก็คิดจะช่วยเหลือ จึงเหาะ
 ลงมายังเมืองทองท้าววิมล ขณะนั้นเป็นเวลาดึกสงัด พระอินทร์ร้องเรียกให้ท้าววิมล
 ขึ้นบรรทม ท้าววิมลเกิดหน้าตาออกมาพบพระอินทร์ถือกระบองเหล็กใหญ่ก็ตกใจ รีบปิด
 แลวดนลานหนีมาซ่อนในที่โศยา แต่พระอินทร์ก็ติดตามมาสู่เข็ญให้ท้าววิมลรู้ว่าพระองค์
 ไค้กระทำความผิดใหญ่หลวงคือหลงเชื่อนางจันทาเทวี พระสนม จนเนรเทศนางจันท์เทวี
 และพระสังข์ไปจากนคร และยังจับพระสังข์ถ่วงน้ำอย่างไม่ปราณี การกระทำดังกล่าว
 นับเป็นบาปกรรมอย่างยิ่ง ท้าววิมลทรงสำนึกผิด แต่ก็คิดจะปล่อยเรื่องเหล่านี้ให้ผ่านไป
 เคยไป แต่พระอินทร์ชี้แจงให้ท้าววิมลติดตามตามเหสีโจรสลัดได้ในเจ็ดวัน ท้าววิมล
 จึงมีรับสั่งให้เตรียมเรือออกติดตามหานางจันท์เทวีและพระสังข์

นางจันทาเทวีรู้ว่าท้าววิมลจะเสด็จไปรับนางจันท์เทวีเหสีเดิม
 ก็กลัวความผิดของตน จึงแกล้งเยาะเย้ยว่าพระองค์ตรัสแล้วคืนคำ แต่ท้าววิมลไม่
 ทรงหึงค่านาง กลับพบที่นางจันทาเทวีจนได้รับความเจ็บปวด แล้วพระองค์เสด็จไปรับ

นางจันท์เหวี่ที่บ้านตายาย แล้วเตรียมขอสละใจไปยังเมืองสามนัคร่วมกับนางจันท์เหวี่ ครึ่งกองทัพไปถึงป่าไผ่เมืองสามนัคร ท้าวศวิมโคโปรดให้ห่มกองทัพไว้ในป่านั้น แล้ว พระองค์กับชายาปลอมเป็นเสาวนีย์เข้าไปพักแรมอยู่ในเมือง

ต่อมานางจันท์เหวี่มีโอกาสเข้าไปอยู่กับท้าววิเสทในวัง จึงทิดแกะสลักฉันทน์ เป็นเรื่องราวของตัวนางกับพระสังข์ เป็นเรื่องเวรเวลายพระสังข์ ฉันทน์นั้นมี 7 ฉันทน์ ฉันทน์หนึ่งเป็นเรื่องราวจันท์เหวี่มีครรภ์และคลอดลูกเป็นหอยสังข์ ฉันทน์สองเป็นเรื่องราว - จันท์เหวี่ต้องโทษเนรเทศ ท้องอุ้มลูกน้อยหอยสังข์ไปอาศัยอยู่ในป่า ฉันทน์สามเป็น เรื่องตอนที่นางจันท์เหวี่และลูกน้อยหอยสังข์อาศัยอยู่กับตายาย พระสังข์ออกช่วยไล่ไก่ ฉันทน์สี่ เป็นเรื่องราวจันท์เหวี่มาจากป่า แล้วเอาหอยสังข์ที่นอกจานจนปน ฉันทน์ห้าเป็น เรื่อง ท้าวศวิมโคให้จับพระสังข์มาจากบ้านตายาย ฉันทน์หกเป็น เรื่องพระสังข์ถูกจองจำนำไป ประจาน และเอาไฟอย่างไรก็ไม่ตาย ฉันทน์เจ็ดเป็น เรื่องเพชฌฆาตเอาพระสังข์ไปดวงน้ำ พระสังข์ได้เห็นเรื่องความหลังในฉันทน์ก็ทราบว่พระมารดาติดตามมาหาตน จึงโปรด เรียกนางผู้แกะสลักฉันทน์เข้ามาหา ครั้นได้รบนางจันท์เหวี่แล้ว จึงทราบว่าพระบิดา สละใจมาด้วย พระสังข์ก็ยินดี พระสังข์รับพระบิดาพระมารดาเข้ามาอยู่ในวังด้วยกัน ต่อมา ท้าวศวิมลขอให้พระสังข์กลับคืนบ้านเมือง พระสังข์จึงนำนางจันท์เหวี่กลับมาเมืองพร้อมด้วย พระบิดาพระมารดา เรื่องจบลงด้วยความสุข¹

เนื้อเรื่องไชยเชษฐ์

พระไชยเชษฐ์ โอรสของท้าวธรรมนิคมและนางสีจจา เจ้าเมืองเขมรินทร์ มีเมีย 7 องค์ ภายหลังพระองค์ได้นางสุวิงชา พระธิดาบุญธรรมของท้าวสิงหมาเป็นเมียอีก องค์หนึ่ง ทั้งนี้เพราะวันหนึ่งพระไชยเชษฐ์เสด็จประพาสป่าและหลงเข้าไปในสวนหลวง ของเมืองสิงหคตามลำพังกับพระพี่เลี้ยง 4 คน พวกยักษ์ในเมืองสิงหคเห็นมนุษย์ก็จะจับกุม

¹ เก็บความจากพระราชนิพนธ์บทละครนอกในรัชกาลที่ 2 เรื่อง สังข์ทอง

พระไชยเชษฐาเห็นนางสุวีณาเป็นมนุษย์และเป็นเจ้านายยักษ์ ก็ทรงร้องไห้ นางช่วยชีวิตไว้ นางจึงนำพระไชยเชษฐาไปเข้าเฝ้าท้าวสิงหล พระไชยเชษฐาเกิดปฏิบัติตนนางสุวีณา ก็ไม่ยินยอมกลับบ้านเมือง อาศัยอยู่รับราชการสนองพระคุณท้าวสิงหล พอดีมีศิโรตม์ก็ยกมาล้อมเมืองสิงหลหมายจะได้ตัวนางสุวีณาไปเป็นมเหสี พระไชยเชษฐาก็อาสาออกรบกับรศ.พัตร์ ไล่ขับชนะ ท้าวสิงหลจึงยกนางสุวีณาให้พระไชยเชษฐา¹ ขณะที่นางสุวีณาครรภ์แก่ชวนคลอด นางทั้งเจ็ดก็ให้อุบายดวงให้พระไชยเชษฐาเสด็จไปคลอดข้างเป็นเวลา 7 วัน พระไชยเชษฐาไม่พบข้างจึงเสด็จกลับบ้านเมือง เจ็ดนางเข้าพูดความว่านางสุวีณาคลอดลูกเป็นท่อนไม้ พระไชยเชษฐาเห็นท่อนไม้ที่นางทั้งเจ็ดถือพานนำมาเป็นหลักฐาน ประกอบกับทองเสน่หานางเจ็ดคน มิได้คิดไถ่ตรองให้รอบคอบ ก็หลงเชื่อคำพูดยุยง จึงมีรับสั่งให้ประหารที่วัดนางสุวีณา

พระพี่เลี้ยงทั้งสี่ของพระไชยเชษฐาทราบความก็เข้าห้ามปรามไว้ โศกให้เหตุผลว่าลูกคนเป็นท่อนไม้มันเป็นเรื่องที่ไม่เคยพบเห็น ฉะนั้นจึงคิดว่าเจ็ดนางซึ่งหวังให้ร้ายนางสุวีณา อีกประการหนึ่ง หากท้าวสิงหลพระยาโยธาเจ้าเมืองสิงหลซึ่งเป็นพระบิดาของนางสุวีณาได้ทราบเรื่อง เขาก็คงจะคิดแก้แค้นเป็นแน่ เมืองเขม้นักจะลำบาก เจ็ดนางไม่พอใจพระพี่เลี้ยงจึงเกิดปากเสียงกัน ในที่สุดพระไชยเชษฐาก็สิ้นพระทัยเนรเทศนางสุวีณาไปจากเมืองเขม้นักโดยถือว่านางเป็นท้าวบ้านกาลิเมือง

นางสุวีณาออกจากเมืองเขม้นักมากับนางวิฬารกำคำพัง นางวิฬารได้ช่วยซุกหาพระโอรสที่ถูกขังทั้ง เป็นจนจบ นางสุวีณาขิ้นคี่มากจึงคิดจะนำโอรสกลับบ้านเมืองเพื่อยืนยันต่อพระสวามี แก่นางวิฬารไม่ยอมกลับบ้านไปและยุแหยจนนางสุวีณาเกิดมานะคิดกลับเมืองสิงหลบ้านเมืองของนาง ในการเดินทางครั้งนี้ พระอินทร์ได้ให้พระวิมลนำราชรถไปส่งนางสุวีณาพร้อมโอรสและนางวิฬารที่เมืองสิงหล

¹ เก็บความจากนิทานพื้นบ้านเรื่องไชยเชษฐา ก่อนตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์

ท้าวสิงหนครเห็นพระบิดาทองระหกระเหินกลับบ้านเมืองก็สงสัย นางสุวิธยา
เกรงพระบิดาจะทรงผิดเคื่องพระสวามี จึงทูลความฉอนหนักแน่นเบา แต่วิธาร์ยังเคื่องแค้น
พระไชยเชษฐอยู่จึงกราบทูลท้าวสิงหนครจนสิ้นกระแสความ ท้าวสิงหนครทรงทราบความก็กริ้ว
จึงคิดจะยกกองทัพยกไปเมืองเหมันต์ แทนนางสุวิธยาทูลอ่อนวอนไว้ ท้าวสิงหนครเห็นแก่
พระธิดาและนักดาจึงยอมอมกัณฑ์ให้พระไชยเชษฐ์

ทางเมืองเหมันต์ ท้าวธรรมิก พระบิดาของพระไชยเชษฐ์และนางแก้วสัวจา
มเหสี ได้เสด็จมาเยี่ยมนางสุวิธยา จึงทรงทราบเรื่องพระไชยเชษฐ์เนรเทศนางสุวิธยา
ทั้งพระบิดาและพระมารดาผิดเคื่องพระทัยที่พระไชยเชษฐ์มีพระทัยเบา และกระทำการ
โดยมิได้ปรึกษา จึงมีรับสั่งให้พระพี่เลี้ยงทั้งสี่เที่ยวติดตามหานางสุวิธยา พระพี่เลี้ยงพบ
แต่หีบกับสไบของนางสุวิธยาเห็นเป็นที่น่าสงสัย จึงนำความมาทูลท้าวธรรมิก ท้าวธรรมิก
ทอดพระเนตรเห็นของและพิจารณาความทั้งหมดก็เห็นชัดว่า เจ็ดนางได้ความนางสุวิธยา
และพระไชยเชษฐ์หลงผิด จึงมีรับสั่งให้พระไชยเชษฐ์เสด็จไปติดตามนางสุวิธยาจากคัมภีร์
นคร พระไชยเชษฐ์สำนึกผิด ได้เสด็จติดตามนางสุวิธยาไปจนถึงแดนเมืองสิงหนคร

ฝ่ายพระนารายณ์ธิเบศร์ โอรสของพระไชยเชษฐ์และนางสุวิธานั้น เมื่อ
เจริญวัยขึ้น ก็คิดใจสงสัยว่าใครเป็นพระบิดาของพระองค์ แทนนางสุวิธยาและท้าวสิงหนคร
ปกปิดความไว้ โดยพยายามให้พระนารายณ์ธิเบศร์เข้าใจว่าท้าวสิงหนครเป็นพระบิดา
แต่พระนารายณ์ธิเบศร์ไม่เชื่อว่าท้าวสิงหนครจะเป็นทั้งพระบิดาและพระอัยกาในขณะเดียวกัน

วันหนึ่งพระนารายณ์ธิเบศร์เสด็จประพาสป่า ขึ้นสายขนูเสียดังสนั่น พระ-
ไชยเชษฐ์และเสนาได้ยินเข้าก็แปลกใจ จึงช่วยกันติดตามจนพบพระกุมารนั่งขึงขนูนั้น
พระไชยเชษฐ์เห็นพระกุมารหน้าตาคล้ายคล้ายพระองค์ก็ขออุ้ม พระนารายณ์ธิเบศร์
โกรธเคือง จึงแฉงงหมายเอาชีวิตพระไชยเชษฐ์ แต่กรรลัมภกลายเป็นมาดา พระกุมาร
เห็นดังนั้นก็แปลกพระทัย ฝ่ายพระไชยเชษฐ์เห็นดังนั้นก็ขึ้นศร อธิษฐานว่าหากกุมารนี้ไว้ใจ
พระโอรส ก็ขอให้พรประหารชีวิตพระกุมารขึ้นเสีย ปรากฏว่ากรรลัมภกลายเป็นพิพอาหาร

พระไชยเชษฐาเห็นแว่นสำคัญที่ติดองค์พระกุมาร ก็จำใจว่าเป็นแว่นของพระองค์ที่
ประทานให้นางสุวิธชา จึงมีพระทัยว่า พระกุมารนี่คือโอรสของพระองค์เอง พระ-
นารายณ์ก็เฝ้าคร่ำครวญว่าพระไชยเชษฐาคือพระบิดาของพระองค์ก็ยินดี พระองค์รับปาก
จะช่วยพูลีให้พระมารดาและพระอัยกาหายโศกเรื่องพระไชยเชษฐา

พระนารายณ์ก็เฝ้าคร่ำครวญมาถึงเมืองก็เข้าทูลขอให้พระไชยเชษฐาได้เข้าเฝ้า
ท้าวสิงหนคร และขอให้ท้าวสิงหนครช่วยให้พระบิดาและพระมารดาคืนเคี้ยว ท้าวสิงหนครเห็นแก่
นาคจึงให้บอกกับพระไชยเชษฐา และไปคร่ำครวญให้พระไชยเชษฐาเข้าเฝ้า

นางวิจารย์ทราบความว่าพระไชยเชษฐาเสด็จมาถึงเมืองสิงหนครก็คอยเฝ้า
ตากกลางพระไชยเชษฐาต่าง ๆ นานา แต่พระองค์ก็ดูออกคั่นทั้งคำเสียดสีของนาง

ต่อมาพระไชยเชษฐาเข้าเฝ้าท้าวสิงหนคร ท้าวสิงหนครแกล้งพูดของพระทัย
พระไชยเชษฐา พระไชยเชษฐาเกรงกลัวท้าวสิงหนครก็นั่งนิ่งอย่างขมขื่นนึก ท้าวสิงหนคร
ของพระทัยพระไชยเชษฐาจนเป็นที่พอพระทัยแล้วก็มีรับสั่งให้นางสุวิธชาเข้าเฝ้า ท้าวสิงหนคร
แจ้งเรื่องพระไชยเชษฐาบอกกับดี แล้วไปคร่ำครวญนางสุวิธชาตัดใจใจเองว่าจะคืนเคี้ยว
พระไชยเชษฐาหรือไม่ นางสุวิธชาทราบว่าพระไชยเชษฐาอุทิศตามมาก็สงสาร แกล้งแกล้ง
และความเกรงกลัวพระบิดา ทำให้นางแกล้งแกล้งทำที่ว่ายยังขุนเคี้ยวพระไชยเชษฐา

พระไชยเชษฐาเห็นนางสุวิธชาไม่ยอมคืนเคี้ยวก็เสียพระทัยจนสิ้นสติ นางสุวิธชา
เห็นดังนั้นก็ตกใจ ลืมความกลัว ความอาย รีบวิ่งเข้าเฝ้าพระไชยเชษฐา และรับปากว่า
จะคืนเคี้ยว

ท้าวสิงหนครเห็นนางสุวิธชาตกลงคืนเคี้ยวพระไชยเชษฐาก็ไปคร่ำครวญให้พระไชยเชษฐา
จัดการอภิเษกกับนางสุวิธชาเป็นครั้งที่ 2 เพื่อแก้อาชญา และไปคร่ำครวญให้พระไชยเชษฐาไปทูล
ท้าวธรรมิกและนางแก้วจึงจางาร่วมงานอภิเษกด้วย¹

¹ เก็บความจากพระราชนิพนธ์บทละครนอกในรัชกาลที่ 2 เรื่องไชยเชษฐา

เนื้อเรื่องมณีพิชัย

ครั้งนั้นท้าวพิชัยนุราชเจ้าเมืองอยุธยา มีนางจันทร์เป็นมเหสี มีราชบุตรนามว่า พระมณีพิชัย ขณะที่พระมณีพิชัยเสด็จประพาสป่า เหวศาคอไว้พบไม้ไผ่ลำใหญ่ประหลาด มีกลิ่นหอม พระมณีพิชัยนึกว่าคงจะมีของสำคัญ อยู่ในนั้น จึงให้ทาสสนิทไปช่วยกันตัดไม้ไผ่ลำนั้น มาดู พวกนั้นฟันไม้ไผ่ไม่เข้าก็เข้าใจว่าเป็นไม้ดีสิ่ง ครั้นพระมณีพิชัยหยิบดูของของสำคัญ ในปล่องไม้ไผ่นั้น จึงตัดไม้ไผ่ลำนั้นได้ พระมณีพิชัยพบนางยอพระกนิอยู่ในปล่องไม้ไผ่ นางกำลังรูดสาว รูปร่างหน้าตาสวยงามก็เกร็ก นางเล่าความเดิมให้พระมณีพิชัยฟังว่า นางเป็นพระธิดาของพระอินทร์และนางเกศนี (พระธิดาท้าววรกรรม) เมื่อนางเกิดมา พระอินทร์เกรงนางจะร้องออกมาเป็นที่รังเกียจของเหวดศา จึงเนรมิตอาภรณ์เครื่องทิพย์ให้ แล้วพานางไปไว้ในปล่องไม้ไผ่สี่ลูกคำหนึ่งในปีนั้น แล้วสาปไว้ว่าถ้าผู้ใดมีไขกระดูกของนาง ยอพระกนิ ถึงจะมาพบและมาตัดไม้ลำนั้น ก็อย่าให้ตัดได้ ต่อใครมีบุญปฏิหาริหารสมควร เป็นคู่ครองของนาง จึงให้พบและไต่ถามไป พระมณีพิชัยหลงรักนางยอพระกนิก็ลอบนำ นางไปไว้ในปราสาทของพระองค์ โดยที่พระบิดาพระมารดาไม่ทรงทราบ

พอดีเวลานั้น พระเจ้ากรุงจีนมีสาส์นมาขอพระมณีพิชัยไปอภิเษกกับพระธิดา องค์สุดท้อง กำหนดเวลาอภิเษกเดือน 9 ท้าวพิชัยนุราชก็รับคำ ต่อมาท้าวพิชัยนุราช และนางจันทร์ทราบความว่าพระมณีพิชัยมีภรรยาแล้ว นางนั้นชื่อยอพระกนิเป็นพระธิดา ของพระอินทร์กับนางเกศนี ท้าวพิชัยนุราชทรงเมตตาและเห็นสมควรยกนางยอพระกนิ เป็นชายาพระมณีพิชัย แต่นางจันทร์รังเกียจพระสุธิดา เพราะอยากจะให้พระมณีพิชัย เป็นราชบุตรชายของพระเจ้ากรุงจีน

นางจันทร์วางแผนกำจัดนางยอพระกนิ โดยแกล้งฆ่าแมวที่นางเลี้ยงไว้เสีย ตัวหนึ่ง แล้วครอบงำไปที่ปราสาทพระมณีพิชัยในเวลาดึก นางลอบเอาหางแมวเหม็นไว้ ที่มวยมนางยอพระกนิและเอาเลือดแมวป้ายปาก แล้วก้มที่อยู่ที่อยู่ของตน เพื่อปลุกนางกำไ้ได้ ให้ช่วยกันค้นหาผีกระสือหรือยักษ์ที่ลอบมาจับแมวกิน นางจันทร์แกล้งบอกว่ามีกระสือ มีรูปร่างเหมือนนางยอพระกนิ เต่าแก่ตัวโตเข้ามาพบเลือดติดปากนางยอพระกนิและเห็น

ทางแนวแผนมณเภาอยู่ ก็หลงเข้าใจว่านางยอพระกลืนเป็นผีกระสือจริง พระมณีพิชัย
ทราบความคั่งนั้นก็มิรู้จะจัดการอย่างไร จึงมอบให้เป็นธุระของพระมารดา นางจันทร์
จึงสั่งให้สาวใช้จับนางยอพระกลืนใส่หีบเพื่อฝังทิ้งเป็น แต่พวกที่นำไปไม่กล้าฝัง จึงทิ้งหีบ
ไว้ในป่า

พระอินทร์เกิดรอนอาสน์ จึงส่งหินยเนตรคูก็รู้ว่านางยอพระกลืนตกทุกข์ได้ยาก
จึงเสด็จลงมาช่วยนาง พระอินทร์แปลงเพศนางเป็นพราหมณ์ แล้วชวนเวทมนตร์ให้มึนฤทธิ์
และให้พระขรรค์ประจำตัว พร้อมทั้งเนรมิตอาศรมให้อยู่ในป่าใกล้เมืองอยุธยา พระอินทร์
บอกกับนางว่าจะหาทางให้นางแก่แก่นแม่ผัวให้จงได้¹

ต่อมาพระอินทร์เจ้าศัลยใจให้นางจันทร์อรนกรระวางนกระวายจนเกิดควายกั
สงวน้ำ แล้วถูกงูกอดพระเกียรตลงไป ท้าววิชัยนุราชจึงไปรคให้ป่าวประกาศหาควายผู้
ความสามารถมารักนางจันทร์ จึงเป็นช่องทางให้พราหมณ์ยอพระกลืนอาสาเข้ามารักษา

พระมณีพิชัยเห็นเจ้าพราหมณ์มีรูปร่างหน้าตาเหมือนนางยอพระกลืนก็เกิดความ
สงสัยว่าพราหมณ์น้อยนั้นอาจจะเป็นนางยอพระกลืนมเหสีของพระองค์เอง แต่ก็ต้องนึกหวัง
เพราะเจ้าพราหมณ์ไม่มีกลิ่นหอมติดกายอย่างนางยอพระกลืน อย่างไรก็ตามพระมณีพิชัย
ทรงหลงใหลเจ้าพราหมณ์ยิ่งนัก เมื่อเจ้าพราหมณ์เสนอขอพระมณีพิชัยไปเป็นข้าใช้ช่วย
แทนรางวัลซึ่งเป็นทองขนาดเท่าลูกแก้ว พระมณีพิชัยก็ยินยอม เพราะอยากจะรู้แบบคายน
ว่าเจ้าพราหมณ์นั้นจะใส่นางยอพระกลืนหรือไม่

ในการรักษานางจันทร์นั้น เจ้าพราหมณ์ได้รายมนตร์ขอใหญ่ร้ายตัวที่พบก้นนาง
จันทร์มาเร่งสูบพินออก เมื่อนางจันทร์ตื่นขึ้น เจ้าพราหมณ์ก็ถือโอกาสขมึงกัให้นางจันทร์
ยอมรับว่าเรื่องชอพระกลืนเป็นผีกระสือนั้นไม่เป็นความจริง นางจันทร์กัตัวตายจึงสารภาพ
ว่าตนใช้ร้ายป้ายสีพระสุภิสสา เพราะอยากจะได้พระมณีพิชัยได้เป็นราชบุตรเขยของพระเจ้า

¹ เก็บความจากนิทานเรื่องมณีพิชัยถอนถอบ ก่อนตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์

กรุงจีน บังเอิญท้าวพิชัยนุราชทรงไต่ถามเฝ้าจึงให้ส่งอาญาเสียนทีจนนางจันทร์ได้รับความเจ็บปวดเป็นอันมาก เจ้าพราหมณ์จึงขอชีวิตไว้

ท้าวพิชัยนุราชเฝ้าดูเจ้าพราหมณ์ ก็คิดจะทรงชุบเคี้ยวเบี่ยงโอรสองค์หนึ่ง และจะให้ราชชนมย์แก่เจ้าพราหมณ์ก็ถึงหนึ่ง แต่เจ้าพราหมณ์ไม่รับ เพียงแต่ขอพระมณีพิชัยไปเป็นข้าเท่านั้น เจ้าพราหมณ์เร่งให้พระมณีพิชัยออกไปอยู่อาศัยกับตน แม้พระมณีพิชัยจะอดิเคื้อนขอย้อนคืน เจ้าพราหมณ์ก็ไม่ยินยอม พระมณีพิชัยจึงต้องตามเจ้าพราหมณ์ออกมาอยู่ที่อาศรมในป่า

เจ้าพราหมณ์ได้ดูใกล้คิดกับพระมณีพิชัยถามล่ำฟังก็รู้สึกพอใจมาก แต่อยากจะลองใจพระสวามีว่าจะเชื่อด้วยหรือไม่ เจ้าพราหมณ์จึงหาอุบายว่าจะไปหายาในป่า และจะให้หนองสาวมาอยู่เป็นเฝ้าพระมณีพิชัย แล้วเจ้าพราหมณ์แปลงตัวเป็นหญิงรูปทรงเหมือนยอพระกนิษฐมาช่วยยอพระมณีพิชัย แล่นระอังก์หักพระทัยได้ เมื่อเห็นว่าพระมณีพิชัยรู้จักระงับพระทัยและเชื่อด้วยก็พอใจ จึงแกดงลากลับไป แล้วกลับแปลงกายเป็นเจ้าพราหมณ์ แกดงทำเป็นกลัวว่าถลาถลาพระมณีพิชัยว่าจวนความนองสาวตน พระมณีพิชัยปฏิเสธและยืนยันจะขอพิสูจน์ตนด้วยการค้ำน้ำดูไฟ เจ้าพราหมณ์จึงแสดงว่าเชื่อคือ¹

ภายหลังเจ้าพราหมณ์ ก็เกิดความสงสารพระมณีพิชัยที่ตองปรนนิบัติรับใช้ตน จึงอนุญาตให้พระมณีพิชัยกลับวังได้ ขณะที่พระมณีพิชัยกลับถึงพระนครนั้น เป็นเวลาที่ทูตจีนมาทอว่าท้าวพิชัยนุราชไม่ทำตามสัญญา และหากไม่เฝ้าองค์พระมณีพิชัยไปเมืองจีนด้วย ก็จะยกกองทัพมาโจมตีอยุธยา พระมณีพิชัยเกรงจะมีภัยจึงจำต้องไปเฝ้าเมืองจีนกับทูตจีน พลัดพราหมณ์ยอพระกนิษฐเฝ้าไปเยี่ยมพระมณีพิชัย ได้ทราบความทั้งปวงแล้วจึงติดตามมาทันกันกลางทาง

¹ ความในบทพระราชนิพนธ์เรื่องเบี่ยงนี้

พระเจ้ากรุงจีนได้ทราบจากทูตว่าพระมณีพิชัยมีชายาก่อนที่จะมาอภิเษกกับพระธิดาของพระองค์ก็กริ้ว จึงหาอุบายจงใจช่วยการกำหนดให้ทำรับหมาก 1000 ก้อนภายในเวลาเดียว หากไม่สำเร็จจะต้องโทษ เจ้าพราหมณ์ได้ช่วยพาพระมณีพิชัยหนีรอดจากเมืองจีนได้ ระหว่างนั้นทั้งสองแฉกกันอยู่ที่ตำบลหนึ่งโดยมิรู้ว่าเป็นดินแดนของยักษนนทการเสนายักษ์มาพบพระมณีพิชัยกับเจ้าพราหมณ์เข้า ก็ร้ายนกร์สะกดไว้ ครั้นพิจารณาเห็นพระมณีพิชัยมีลักษณะแปลก ก็คิดจะเอาไปถวายเจ้านายของตน ส่วนเจ้าพราหมณ์นั้น นนทการดูว่าเป็นพราหมณ์จึงไม่กล้ายุ่งเกี่ยวกับเขาเพราะกลัวเวทมนต์คาถา

นางวาสัน นางพระยายักษ์ซึ่งเก็บมาอยู่ ได้รับตัวพระมณีพิชัยจากนนทการก็พอใจ จึงมอบพระมณีพิชัยนั้นแกนนางธกษิตาของตนซึ่งยังไม่เคยสิ้นรสมนุษย์ แกนนางธกษิตานั้นเห็นพระมณีพิชัยเข้าก็ชอบ พระมณีพิชัยจึงรอดชีวิตแต่ต้องยอมเป็นสามีนางยักษ์ เพราะความกลัว

ต่อมาพราหมณ์ขอพระกสินจับนนทการได้ เมื่อทราบความทั้งหมด จึงคิดตามมาคนปราสาทนางธกษิตา ได้พบพระมณีพิชัยขณะแอบหลับอยู่กับนางธกษิตาก็เกิดหึงหวง จึงได้ขอต่อว่าพระมณีพิชัยต่าง ๆ นานา พระมณีพิชัยจึงรู้ว่าเจ้าพราหมณ์นั้นคือขอพระกสินแม่เหสีของพระองค์ พระมณีพิชัยขอคืนศักดิ์ช่วย แกนนางเกรงเดชพระอินทร์จึงแกล้งศัตรอน พระมณีพิชัยบังเกิดความเสียใจจนสอบไป ขอพระกสินเห็นดังนั้นก็รำไรรู้สึกตัว พระอินทร์จึงเข้าช่วยแก้ไขทั้งสององค์ แล้วพามาส่งที่เมืองอโยธยา เรื่องจบลงโดยที่ท้าวพิชัยนุราชโปรดให้จัดการอภิเษกพระมณีพิชัยกับนางขอพระกสิน¹

¹ เก็บความจากนิทานเรื่องมณีพิชัยก่อนปลาย ถอดจากตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละคร

เนื้อเรื่องไกรทอง

ในเมืองทิจิตร มีถ้ำจระเข้แห่งหนึ่งอยู่หน้า ในถ้ำนั้นมีแก้ววิเศษอำนาจแก้ววิเศษบันดาลให้ถ้ำสว่างเหมือนเวลากลางวันเป็นนิมิต หากจระเข้ตัวใดเข้าไปอยู่ในถ้ำนั้นก็จะกลายเป็นคน และอิมพิณย์

พระยาศาครวันซึ่งปกครองถ้ำจระเข้แห่งนี้มีเมียหลวงชื่อวิมาลา เมียน้อยชื่อ นางเลื่อมฉายาบรรณ อยู่มาวันหนึ่ง พระยาศาครวันไปพบนางตะเกาทอง ตะเกาแก้ว ลูกสาวเศรษฐีเมืองทิจิตรกำลังเล่นน้ำอยู่กับบ่าวไพร่ พระยาศาครวันนิกรับนางตะเกาทอง จึงยกนางลงไปในถ้ำ นางตะเกาทองจึงตกเป็นเมียซาครวัน นางวิมาลาและนางเลื่อม ฉายาบรรณทราบความก็เกิดชิงหวงนางตะเกาทอง แต่ซาครวันบังคับในภรรยาทั้งสอง ประองคองกันไว้ในที่สุด

ต่อมาเศรษฐีขอให้หม้อจระเข้ช่วยกันจับจระเข้ที่ขบกัดลูกสาวของตน แต่ไม่มี ผู้ใดจับได้ เพราะซาครวันเป็นจระเข้ที่มีเขี้ยวแก้วกายสิทธิ์ จึงขบกัดหม้อจระเข้ ตายเสีย เป็นจำนวนมาก เศรษฐีเคืองแค้นจึงประกาศว่าผู้ใดจับซาครวันได้ จะแบ่งสมบัติให้ครึ่งหนึ่ง และจะยกนางตะเกาแก้วให้ด้วย ไกรทองชาวเมืองนนทบุรีได้ทราบข่าวก็ไปปรึกษาพระครู วัดหน้าพระธาตุ จึงไต่หอกสะตะโละหะสำหรับปราบจระเข้ที่มีเขี้ยวแก้วกายสิทธิ์ และ ของป้องกันตัวจากพระครู ไกรทองเข้ารับอาสาเศรษฐีแล้วติดตามจับซาครวันได้ ทั้งยัง ไต่ตัวนางตะเกาทองกลับคืนมาด้วย แต่นางตะเกาทองกลายเป็นใบ้ เพราะรังควานของ พระยาศาครวันเข้าทัม ต้องใช้หอกสะตะโละหะแทงให้ซาครวันตายเสียก่อน นางตะเกาทอง จึงหายเป็นปกติ เศรษฐีจึงให้รางวัลไกรทองตามข้อตกลง ทั้งยังยกนางตะเกาทองให้ด้วย

ต่อมาไกรทองคิดถึงนางวิมาลา แม่ม่ายเมียซาครวันซึ่งตนเคยพบในถ้ำจระเข้ ก็คิดจะลงไปเกี่ยวข้องกับปรากฏชื่อเสียงในหม้อใบเอง เจ้าชู จึงทำอุบายว่าจะขอลาภอง- ภรรยาไปปรนนิบัติศรัทธา เสร็จแล้วกลับจุดเทียนระเบิดแหวกหน้าเป็นทางลงไปในถ้ำจระเข้

จนได้พบวิมาลา วิมาลาต้องมนตร์เพชรญวนของไกรทองจึงยอมเป็นภรรยา¹

ไกรทองอยู่กับวิมาลาด้วยความศรัทธาใจ วันหนึ่งไกรทองเกรงว่าตนหลงใหล อยู่ในถ้ำเป็นเวลาถึง 7 วัน จะเสื่อมเสียวิชาความรู้ จึงชวนวิมาลาขึ้นไปเมืองมนุษย์ แต่วิมาลาบ่นเบี่ยงว่าเมื่อออกนอกถ้ำ ตนจะกลายเป็นจระเข้ไม่อาจจะอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้ ทั้งสองจึงเกิดขัดข้อต่อกัน ในที่สุดไกรทองไค้คงเจษยันต์ที่กักรบะวิมาลา บ่อกันมีให้นาง กลายรูปเป็นจระเข้ แล้วจุดเทียนระเบิดลอบหานางที่เฝ้าอาภักย์อยู่ที่ป่าคาในบริเวณสวน เสรฐฐีปิตาภรรยาทั้งสอง นางตะเกาแก้ว ตะเกาทองทราบข่าวจากตายายคนเฝ้าสวน ก็ติดตามมาทะเลาะวิวาทกับวิมาลาต่างฝ่ายต่างก็ตีหวงกัน โดยเฉพาะนางตะเกาทองกับนางวิมาลาต่างก็มีความนัยกันอยู่ นางตะเกาแก้ว ตะเกาทองมันคาลโหดะ จึงใช้ให้ข้าช่วยกันรุมตบตีวิมาลา วิมาลาทนไม่ไหวจึงเอิกยันต์ออกกลายร่างเป็นจระเข้ไล่ขบสองนาง แล้วจึงลาไกรทองกลับถ้ำที่อยู่ โดยไกรทองสัญญาว่าจะตามนางลงไปภายหลัง

เมื่อไกรทองกลับคืนค้ำภรรยาทั้งสองแล้ว ไค้วางอุบายจะไปหาวิมาลาอีก นางตะเกาแก้วตะเกาทองรู้ทัน แต่ไม่อาจหัดทานได้ ต้องยินยอมให้ไกรทองจากตนไปหาวิมาลา

เนื้อเรื่องควา

แม่เสื้ออาศัยอยู่ในถ้ำกับลูกตัวหนึ่ง วันหนึ่งแม่เสื้อเที่ยวหากินเพลิน ติงดูไก่ ให้อดอยาก ซอด้แม่โคกับลูกอ่อนเดินมาปากถ้ำ ลูกเสื้อก็ร้องขอแม่ ลูกโคจึงอ่อนวอนขอให้แม่โคให้แม่ดูเสื้อกิน ลูกเสื้อรู้สึกถึงบุญคุณของโคทั้งสอง จึงชักชวนให้อยู่ด้วย เพราะบริเวณนั้นรู้ว่าน้ำอุดมสมบูรณ์ดี ตนเองจะรักแม่โคอย่างมารดา และรักลูกโคอย่างน้อง ทั้งจะขอให้แม่เสื้อคิดสอนบุญแม่โคและลูกโคโดยช่วยป้องกันอันตรายให้ แก่แม่เสื้อนั้น

¹ เก็บความจากนิทานตอนต้นก่อนที่ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละคร

มิได้รักใคร่ห่วงใยอย่างจริงจัง เพียงแต่ทำดีด้วยเพราะความเกรงใจลูก จึงคอยหาโอกาส จะกินแม่โคเสีย วันหนึ่งลูกเชื่อกับลูกโคเห็นแม่โคไม่กลับจากหากิน และได้กลิ่นโคติดหัว แม่เชื่อมากก็ผิดสังเกต จึงช่วยกันเฝ้าค้นหาแม่โค ในที่สุดทั้งคู่พบแม่โคที่เหลืออยู่ไม่ห่าง จากถ้ำเท่าไรนัก ก็รู้ว่าแม่เชื่อออบกินนมโคเสียแล้ว ลูกเชื่อและลูกโคจึงปรึกษากันและ เห็นว่าไม่ควรให้แม่เชื่อมีชีวิตอยู่ต่อไป จึงอุบายขอกินนม และช่วยกันกัดและขวิดแม่เชื่อ จนตาย แล้วชวนกันไปหาที่อยู่ใหม่

เมธิดุลูกเชื่อลูกโคเดินทางอารมณ์หนึ่ง พระฤาษีเห็นลูกเชื่อกับลูกโค เดินทางด้วยกันก็ประหลาดใจ ยิ่งเมื่อได้ทราบความครั้งหลังก็เกิดเมตตา จึงคิดจะชุบเลี้ยงลูกเชื่อ ลูกโคให้เป็นมนุษย์ ทั้งลูกเชื่อและลูกโคก็มีความยินดี พระฤาษีจึงชุบเลี้ยงเชื่อเป็นมนุษย์ชื่อ หลวิชัย ส่วนลูกโคให้ชื่อว่ากาวิ พระฤาษีช่วยสอนวิชาให้ทั้งสองจนจบสำเร็จ และเห็นว่า สองกุมารเฉลียวฉลาดควรจะได้ครอบครองบ้านเมือง เป็นที่พึ่งของหมู่มนุษย์ พระฤาษีจึง ชุบเครื่องอาหารเข้ารับแต่งตั้งกับพระขรรค์ให้กบและเลม แล้วตั้งพิธีถวญดวงใจหลวิชัยกับ กาวิมิให้ใคร่ภรรยาโดยเอาดวงใจบรรจุไว้ในพระขรรค์ แล้วกำรับให้ระวังรักษาพระขรรค์ อย่านำให้ตกอยู่ในมือของศัตรู หลวิชัยและกาวิก็อำลาพระฤาษีไปตามทางที่พระฤาษีแนะนำ

ในครั้งนี้มีเมืองหนึ่งชื่อเมืองจันทบุรี เป็นเมืองที่สงบสุข เจ้าเมืองชื่อท้าว- มคธราช มเหสีชื่อนางจันทรวดี อยู่มาวันมียักษ์ร้ายคนหนึ่งมาสิงอยู่ในเมืองนอกเมือง ไครลงไป ตักน้ำก็ถูกจับกิน ใครบ่าวพลเมืองได้รับความเดือดร้อนเป็นอันมาก ครั้นหลวิชัยกับกาวิ มาถึงขอบเมืองโดยไม่รู้ว่ามียักษ์ร้ายอยู่นั้น กาวิได้ลงไปตักน้ำในบึง ยักษ์ก็จะจับกิน เกิดการต่อสู้กันขึ้น กาวิจึงเอาพระขรรค์ฟันถูกยักษ์ตัวขาดตาย แล้วโยนซากศพขึ้นไปบนบก อีกฝั่งหนึ่ง ชาวเมืองจันทบุรีมาเห็นซากศพก็ใจ จึงนำศพไปทูลท้าวมคธราช ท้าว- มคธราชโปรดให้อำมาตย์เฝ้าติดตามหาหลวิชัยและกาวิ เมื่อพบแล้วก็นำตัวมาเฝ้าท้าว- มคธราช ท้าวมคธราชปรึกษากับมเหสี เห็นว่ากาวิมีฤทธิเดช เห็นควรยกพระธิดาให้ ด้วยพระองค์เองก็ไม่ทรงมีพระโอรส กาวิจึงขอพระธิดาให้แก่หลวิชัย ดังนั้น หลวิชัยจึงได้ อภิเษกเป็นอุปราชอยู่ในเมืองจันทบุรี

เมื่อควาวิเห็นพี่ชายไคบ้านเมืองสมคำสาปแล้ว จึงคิดจะไปเที่ยวหาบ้านเมือง
ของตนบ้าง ก่อนที่จะจากกัน หลวิชัยได้ชักชวนควาวิเลี้ยงคอกบัวคนละคอก ต่างอธิษฐาน
ว่าถ้าภัยอันตรายจะเกิดมีแก่ฝ่ายใด ของบ้านคอกบัวให้คอกบัวเที่ยวแห่ง เห็นประจักษ์แก่ตา
อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อจะได้ตามไปช่วย เสร็จแล้วต่างให้คอกบัวกันไว้เป็นสัญญา

ควาวิเดินทางต่อไปเป็นเวลาหลายเดือน จึงพบเมืองหนึ่งสภาพเมืองยังดีอยู่
แต่ราษฎรคนน่าประหลาดใจ ควาวิจึงค้นเมืองดู พบคลองใหญ่ใบหนึ่ง ริมคลองดีดูไม่มีเสียง
กังวาน จึงเอาพระขรรค์แหวะหนึ่งหน้ากลอง ก็พบนางจันทสุคาอยู่ในคลองนั้น นางกำลัง
รูดสาว รูดรางโสร้านารัก ผมหอม นางเล่าให้พระควาวิฟังว่าเมืองนี้ชื่อเมืองจันทนคร
ท้าวพรหมจักร พระบิดาของนางครอบครองเมือง อยู่ต่อมาสิ้นกนิทรี 2 ตัวผู้เมีย เที่ยว
เฉี่ยวเอาคนในเมืองไปกินจนผู้คนไม่เหลือเหลือ พระบิดาจึงคิดซ่อนนางไว้ในคลอง นาง-
จึงรอดชีวิต ส่วนพระบิดาของนางต้องสิ้นพระชนม์เพราะนกอินทรีโฉบเอาพระองค์ไป
อย่างไร ก็สิ้นกนิทรีนั้นยังคงอยู่ในป่าและมันจะบินมาทันทีเมื่อเห็นควันไฟ ควาวิทราบความ
ดังนั้นจึงให้กอไฟขึ้นกลางเมือง นกอินทรีจึงบินมาเพราะต้องการจะกินคน แต่ผู้เทศ์ควาวิ
ไม่ได้ ควาวิเอาพระขรรค์ฟันนกอินทรีตายทั้ง 2 ตัว เมืองจันทนครจึงพ้นภัย

ขณะนั้นเป็นนักชู้ตฤกษ์สังกรานต์ ควาวิจึงชวนนางจันทสุคาองายน้ำชำระกาย
ในแม่น้ำตามประเพณี เมื่อนางสระผมแล้ว ได้เก็บผมหอมที่ร่วงใส่ผอบลอยน้ำไป ต่อมา
ควาวิได้นางจันทสุคาเป็นคู่ครอง¹

ท้าวสันนุราช กษัตริย์แห่งกรุงพิทวิสัย พระชันษาได้ 64 พรรษา ทรงลุ่มหลง
ใฝ่พระทัยในอิสตรี วันหนึ่งทรงเก็บได้ผอบที่ใส่ผมหอม ก็มีพระประสงค์จะได้นางผมหอม
มาเป็นมเหสี จึงโปรดให้อำมาตย์ประกาศให้ราษฎรทั่วแดนผู้ที่สามารถนำทางไปพาตัวนาง
ผมหอมมาถวายพระองค์ เสาทัพประสาธซึ่งเดิมเป็นขบวนของนางผมหอมได้ยื่นประกาศ
เกิดความโลภรางวัล จึงนำความไปทูลท้าวสันนุราชว่านางผมหอมนั้นมีนามว่าจันทสุคา

¹ เก็บความจากนิทานเรื่องควาวิตอนต้น ก่อนตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์

เป็นพระธิดาของท้าวพรหมจักรภักดิ์แห่งเมืองจันทนคร เมืองกังคาวเป็นเมืองร้าง เพราะนกอินทรีเที่ยวเฉี่ยวเอาผู้คนไปกินจนหมดสิ้น ท้าวพรหมจักรเองก็ตกเป็นเหยื่อนกอินทรี มีแต่นางจันท์สุคารอดชีวิตได้เพราะพระบิดาซ่อนนางไว้ในกลอง

ท้าวแสนราชทราบข่าวเกี่ยวกับนางผมหอมก็พอพระทัยมาก สันวาทว่าจะตกลงวางตัวให้แก่ยายเฒ่าที่ปราศาทายงามหากยายเฒ่าสามารถนำทางไปนำตัวนางผมหอมมาถวายได้ พระองค์ให้จัดเรือเอกชัยไปรับนางผมหอมตามคำขอของยายเฒ่า ทั้งยังให้จัดเรือนำเรือตามไปเป็นขบวนเกียรติยศด้วย

ยายเฒ่าที่ปราศาทายไปถึงเมืองจันทนครแล้วก็ได้พบว่านางจันท์สุคาามีพระสวามีแล้วคือ พระคาร์วิ ซึ่งชานกอินทรีได้สำเร็จ ความโศกรางวัลทำให้นางวางแผนการหาพระคาร์วิ นางเริ่มต้นปรนนิบัติรับใช้พระคาร์วิและนางจันท์สุคาอย่างถึงใจเป็นที่ไว้วางใจ วันหนึ่งยายเฒ่าสังเกตเห็นว่าพระคาร์วิชักพระขรรค์เข้าที่บรรทมเป็นประจำ จึงยุยงนางจันท์สุคาว่าพระคาร์วิคิดไม่ซื่อตวยนาง นางกรรหูถามเอาเหตุผลให้ไต่ถามเหตุโดยพระคาร์วิจึงต้องชักพระขรรค์ตีถองกัถลอกเวลา

นางจันท์สุคาเชื่อคำยุยงของยายเฒ่าที่ปราศาทายก็เกิดความคลางแคลงใจพระคาร์วิ จึงไต่ถามจนล่วงรู้ความลับของพระคาร์วิว่าพระขรรค์นั้นฝังชีวิตของพระคาร์วิไว้ หากพระขรรค์ถูกไปเผาเมื่อใด พระองค์จะต้องสิ้นพระชนม์ พระคาร์วิได้กำชับมิให้นางจันท์สุคาแพร่งพรายความลับนี้ แต่นางเก็บความลับไม่อยู่ เฒ่าที่ปราศาทายจึงล่วงรู้ความทั้งสิ้น

วันหนึ่งเฒ่าที่ปราศาทายวางอุบายให้พระคาร์วิและนางจันท์สุคาจัดพิธีมูรธาภิเษก โดยอ้างว่าเป็นประเพณีของภักดิ์ที่ทรงบ้านเมือง ขณะที่พระคาร์วิจะครองสังข์นำเฒ่าที่ปราศาทายแค้นผูกข้อมือเชืงพระขรรค์ไว้ อ้างว่าพระขรรค์ถูกนำแ้วจะเป็นนิมิตพระคาร์วิไม่ภูเท่ห์หัน ก็มอบพระขรรค์ให้ยายเฒ่า แล้วครองสังข์นำพรอมนางจันท์สุคา

เขาทัพประสาทได้โอกาสจึงเผาพระขรรค์นั้นเสีย พระคาร์เวอรุณเทพนโมได้ก็กลับไป นางจันท์สุภาคิดว่าพระคาร์เวอรุณเทพนโมใจร้ายทำให้ฉันเสียใจ เมาทัพประสาทเห็นดังนั้น จึงนำตัวนางลงเรือเอกชัยไปถวายท้าวสุนทรราชที่เมืองพิทวิชัย

ท้าวสุนทรราชได้เห็นตัวจริงของนางจันท์สุภาก็เออพระทัยมาก ให้จัดที่อยู่ให้นางเป็นอย่างดี พระองค์เข้าเฝ้าท้าวสุนทรราชที่นางจันท์สุภา แต่นางไม่เล่นควย กลับเรียวกษัตริย์ว่าพระองค์คบคิดกับยายเฒ่าเฒ่าเดโหลมฆ่าพระสวามีของนาง และควยอำนาจความซื่อสัตย์ที่นางมีต่อพระคาร์เว ทำให้ท้าวสุนทรราชเรารอนพระทัย จนตกลงแต่งตั้งหรือเสด็จไปตรงทุกครั้ง แต่ท้าวสุนทรราชก็ไม่ละความพยายามที่จะให้ได้นางเป็นเมียเสีย พระองค์ได้เรียกตัวหมอเฒ่าคนหนึ่งมาทำเสน่ห์ให้นางจันท์สุภาลืมหลง แต่หมอเฒ่าคนนี้เป็นคนเจ้าเล่ห์อาศัยไสยศาสตร์หลอกชาวบ้านหากินไปวันหนึ่ง ๆ จึงปรากฏว่าเมื่อท้าวสุนทรราชเสด็จเข้าหานางจันท์สุภา แทนที่นางจะยินยอมโดยดี กลับคาถาต่อพระองค์อย่างเจ็บแสบจนทรงชยาคตถอยกำของนาง

ฝ่ายพระหลวิชัย พระเชษฐาของพระคาร์เวซึ่งเป็นอุปราชอยู่ที่จำหนบุรี ถึงแก่เห็นคอกม้าเลี้ยงทายเหี่ยวแห้งไป ก็รู้ว่าพระคาร์เวได้รับอันตราย จึงติดตามพระคาร์เวมาถึงจำทรนกร ได้พบพระขรรค์ของพระคาร์เวมีหมองเพราะถูกไฟเผา จึงตั้งสัตย์อธิษฐานขอคุณพรอาจารย์ช่วยให้พระอนุชารอดชีวิต พระหลวิชัยได้ปิดเป้าซัดสี่พระขรรค์จึงมองแล้วแฉว่าเอน้ำชำระ พระคาร์เวก็กลับฟื้นคืนชีวิต พระหลวิชัยได้ทราบความจากพระคาร์เวแล้ว ก็ตกลงกันติดตามนางจันท์สุภาและหาหนทางแก้แค้นยายเฒ่าเจ้าเล่ห์

เมื่อทั้งสององค์ไปถึงกรุงพิทวิชัย พระหลวิชัยเกรงยายเฒ่าทัพประสาทจะจำพระคาร์เวได้ จึงกีดข้อมตัวพระคาร์เวมีขนาดเท่าตุ๊กตาแล้วนอนไว้ในยาม พระหลวิชัยเองได้ปลอมพระองค์เป็นคางคก

ขณะนั้นเป็นเวลาที่เขาประภาท้าวผู้มีความสามารถชุบตัวท้าวสุนทรราชให้กลับเป็นหนุ่มรูปงาม โดยจะได้รับราชสมบัติบางส่วน พระหลวิชัยเห็นเป็นโอกาสที่จะ

ไต่แกแค้น และได้รับตัวนางจันท์สุคาถกดับก็ธมา จึงสวมรอยเข้ารับอาสาชูปตัวท้าวสันนุราช

การทำพิธีชูปตัวนั้น ท่านผู้นั้นยุ่งเกี่ยว ในทงมีแก่ท้าวสันนุราชกับพระฤาษีเท่านั้น ที่เข้าพิธีชูปตัว พระฤาษีได้จัดมาบังเจ็ดชั้น ช่างไนให้ชูปหลุมจุดไฟไว้ โดยอ้างว่าเพื่อ จะเชิญเทวดาขานประชุมกัน พระฤาษีแปลงไต่แสดงการชูปชี่ ผึ่งให้เป็นคน โภยแก่งให้ ท้าวสันนุราชหลับตา แล้วแอบนำพระกาวิออกจากยามมาแสดงให้ดูว่าเป็นรูปชูป ท้าว- สันนุราชเห็นรูปโฉมของพระกาวิก็พอพระทัย จึงยินยอมเข้าไปนั่งในกองไฟตามคำสั่ง ของพระฤาษี พระทลวิชัยเห็นไต่โอกาสจึงผลักท้าวสันนุราชตกลงไปในกองไฟเป็นการ เมาทั้งเป็น เสร็จแล้วให้พระกาวิแกลงกควย เครื่องทรงของท้าวสันนุราช แล้วออก แสดงองค์เป็นท้าวสันนุราชหนุ่มที่เฟิงชูปตัว

นางกันธมาไต่เห็นรูปของพระกาวิก็หลงเข้าใจว่าเป็นพระสวามีซึ่งชูปองค์ เป็นหนุ่ม นางเกิดความเกือครอนใจที่รู้ว่านางจันท์สุคาพอใจท้าวสันนุราชที่ชูปตัวใหม่ และเกิดหึงหวงจึงติดตามไปคาทอนางจันท์สุคา และตัดพ้อทอวามพระกาวิ ทั้งยังเป็นปาก เดีียงกับพระฤาษีอีกควย พระกาวิและพระทลวิชัยไต่โอกาสหลอกขานางกันธมาไต่ จึงทำ อุบายจะชูปตัวนางกันธมาไต่ให้เป็นสาว แต่นางไม่ลาจทนความรอนของไฟไต่ จึงไม่ยินยอม ทำพิธีไต่ ต่อ แต่นั้นมาพระกาวิก็ห้ามมิให้นางยุ่งเกี่ยวกับพระองก์อีกไต่ไป

เฒ่าท้อประสาทจำพระกาวิไต่ นางควงรู้ว่าพระกาวิวามากคนทั้งยังเจ็บใจ ที่ถูกนางจันท์สุคาทบไต่เอา เปื่อครวไปแอบพียงนางกันธมาไต่และนางจันท์สุคาทะเลาะกัน ยายเฒ่าเจ้าเอ่หจึงคิดเอาตัวรอกควยการ หลอกความลับแก่นางกันธมาไต่

นางกันธมาไต่ไต่ทราบความจริงว่าท้าวสันนุราชทงผู้หญิงจนต้องกินพระชนม์ ในกองไฟในพิธีชูปตัว ทั้งมันเปื่องก็ตกอยู่ในแ่งวมนื่อของทักกู นางมีความแค้นเคืองใจ จึงคิดอานกับยายเฒ่าท้อประสาทลอบเขียนหนังสือให้ยายเฒ่านำไปให้เจ้าไวชทักนัคดาของ นาง

พระไวยทัตไค่ทราบความก็โกรธแค้นแทน จึงยกกองทัพมารบกับพระกาวิ
 พระกาวิจึงอธิษฐานขอให้แกวงพระขรรค์แล้วเกิดเป็นรูปนิมิตคือศาคตราวุธครบมือออก
 มาช่วยสู้รบ รูปนิมิตเหล่านี้มาเห็นข้าศึกก็ถูสิ้นโดยที่ข้าศึกไม่อาจทำดาบรูปนิมิตได้ ในที่สุด
 ไวยทัคแพ่ พระกาวิจึงมีรับสั่งให้นำตัวไวยทัต นางกันธมาลี และเกณฑ์ประสาทของจำ
 ชื่อคาประจานทั่วเมืองเป็นเวลา 5 - 6 วัน แล้วจึงให้ประหารชีวิต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวสุรฉัตร บุญสุนิต เกิดเมื่อวันที่ 30 เดือนกันยายน พ.ศ. 2495 ใ้รับพระราชทานปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2518 และใ้เข้าศึกษาต่อในแผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีเดียวกัน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย